

RAZLIKE U STUPNJU MOBILNOSTI KOLJENA IZMEĐU SPORTŠA IZ KONTAKTNIH I NEKONTAKTNIH SPORTOVA

Hrvoje Garafolić¹, Martin Berisha², Saša Baščevan², Josipa Antekolović^{3,4}

¹Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava

²Poliklinika „Patela“

³Rudarsko - geološko - naftni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

⁴Arhitektonski fakultet - Studij dizajna, Sveučilište u Zagrebu

UVOD

Hipermobilnost zglobova je sindrom koji karakterizira iznadprosječan opseg pokreta u odnosu na normalan opseg pokreta (Kirk, Ansell i Bywaters, 1967). Karakterizirano je abnormalnim vezivnim tkivom, poremećenim kolagenskim strukturama zbog čega je zglob pokretljiviji i time skloniji ozljedama (Pacey i sur., 2010). Također, hipermobilnost je svojstvo mnogih nasljednih poremećaja vezivnog tkiva kao npr. Ehlers – Danlos sindrom, Marfanov sindrom itd (Kirk, Ansell i Bywaters, 1967). Prema objavljenim istraživanjima prevalencija opće hipermobilnosti zglobova varira od 5% do 43% kod odraslih (Jessee, Owen i Sagar, 1980; Birrell i sur., 2010), te između 2% i 55% kod djece (Murray, 2006). Hipermobilnost koljena, jednog od najzahvaćenijih zglobova, postala je predmet istraživanja jer se povezuje sa ozljedama (Ramesh i sur., 2005). Koljeno je sedlasti zglob, pokretljiv u frontalnoj i sagitalnoj ravnini što ga čini krhkim za ligamente i ostale strukture koje ga okružuju. Sportaši kontaktnih i nek kontaktnih sportova podvrgnuti su velikim opterećenjima tijekom treninga i natjecanja, te mnogi nose karakteristiku hipermobilnosti što ih prema nekim istraživanjima čini sklonijim ozljedama (Diaz, Estevez i Guijo, 1993; Tobias i sur., 2013). Kod hipermobilnog koljena, pri hiperekstenziji dolazi do prednje translacije tibije što je često uzrok puknuća prednje ukrižene sveze zbog čega sportaši moraju pauzirati između 6 – 15 mjeseci prije povratka na teren (Myer i sur., 2008; Brophy i sur., 2012; Harris i sur., 2013; Erickson i sur., 2014). Sahin i sur. (2008) utvrdili su da osobe sa hipermobilnošću imaju smanjenu sposobnost propriocepcije i kinestezije koljena. Ovim istraživanjem želimo utvrditi postoji li razlika u stupnju hipermobilnosti koljena između sportaša kontaktnih i nek kontaktnih sportova.

METODE

Osobe sa hiperekstenzijom koljena klasificirane su po Beightonovoj skali gdje je hiperekstenzija iznad 10° statistički značajna (Beighton i sur., 1998). Postupak mjerenja hipermobilnost izvodio se na način da je ispitanik u sjedlu na tlu stavio noge na klupicu visine 20 cm i zatim je mjeritelj uz pomoć digitalnog goniometra (*Medigauge Electronic Digital Goniometer for Orthopaedics*). Goniometar se postavio na način da je čitač kuta bio postavljen u centralnu os koljena oko koje se koljeno savija i opruža, jedan krak je bio postavljen na natkoljenu usmjeren prema lateralnom proksimalnom grebenu femura dok je drugi krak bio postavljen prema lateralnom maleolu gležnja.

ISPITANICI

Ispitanici su 52 zdrava sportaša bez ozljeda koljena prosječne starosti 24± 6 years. Ispitanici su podijeljeni u dvije skupine. Ispitanici iz kontaktnih sportova (N=32) su nogometaši (N=22), košarkaši (N=4), rukometaši (N=2) i sportaši iz borilačkih sportova (karate N=1, taekwondo N=1 i hrvanje N=1). Ispitanici iz nek kontaktnih sportova su atletičari (N=5), fitness treneri (N=3), plivači (N=2) i veslači, kajakaši i kanuisti (N=4). Prva skupina se sastojala od 25 ispitanika sa hiperekstenzijom većom od 10 stupnjeva. Druga skupina se sastojala od 27 ispitanika sa hiperekstenzijom manjom od 10 stupnjeva.

ANTROPOMETRIJSKE MJERE

Dužina noge mjerila se antropometrom (Seca 225, Seca, Birmingham, UK) preciznosti 0.1 cm bez tenisica. Dužina noge mjerila se u stojećem stavu sa opruženim nogama postavljanjem gornjeg kraka antropometra na proksimalni grebena femura i donjeg kraka antropometra na točku oslonca s podlogom. Dužina potkoljenice se mjerila u stojećem stavu sa opruženim nogama postavljanjem gornjeg kraka antropometra na vrh lateralnog kondila tibije i donjeg kraka na vrh lateralnog maleola gležnja.

REZULTATI

Univarijantna analiza varijance (ANOVA) prikazala je statistički značajnu razliku između ispitanika sa i bez hiperaktivnosti koljena u varijabli dužine noge (DN; $F=6,73$; $p>0,01$), dužine potkoljenice (DP; $F=10,43$; $p>0,00$) i omjera potkoljenice i natkoljenice (DP/DN; $F=6,92$; $p>0,01$). Deskriptivna statistika prikazana je u tablici 2.

Tablica 1. Univarijantna analiza razlika (ANOVA)

Varijable	Multipla korelacija R	Kvadrat multiple korelacije R ²	F	p
DN	0,25	0,06	6,73	0,01
DP	0,31	0,1	10,43	0,00
DP/DN	0,26	0,07	6,92	0,01

Legenda: DN-dužina noge, DP-dužina potkoljenice, DP/DN-omjer dužine potkoljenice i dužine noge

Tablica 2. Deskriptivna statistika ispitanika sa i bez hiperaktivnosti koljena

Varijable	AS _{hiper}	SD _{hiper}	AS _{nehiper}	SD _{nehiper}
DN	87,65	3,98	90,2	5,26
DP	40,3	2,83	42,88	4,65
DP/DN	0,46	0,02	0,47	0,04

Legenda: DN-dužina noge, DP-dužina potkoljenice, DP/DN-omjer dužine potkoljenice i dužine noge

Univarijantna analiza varijance (tablica 3) dokazala je statistički značajnu razliku između ispitanika kontaktnih i nekontaktnih sportova u varijabli stupnju hiperaktivnosti desnog ($F=5,08$; $p>0,03$) i lijevog koljena ($F=6,08$; $p>0,02$). Deskriptivna statistika varijabli hiperaktivnosti lijevog i desnog koljena (HdegD i HdegL) prikazana je u tablici 4.

Tablica 3. Univarijantna analiza razlika sportaša kontaktnih i nekontaktnih sportova.

Varijable	Multipla korelacija R	Kvadrat multiple korelacije R ²	F	p
DDN	0,01	0,00	0,00	0,95
DLN	0,01	0,00	0,00	0,96
DDP	0,01	0,01	0,23	0,63
DLP	0,06	0,00	0,18	0,68
DDP/DDN	0,11	0,01	0,61	0,44
DLP/DLN	0,1	0,01	0,45	0,51
HdegD	0,31	0,1	5,08	0,03
HdegL	0,34	0,11	6,08	0,02

Legenda: DDN-dužina desne noge, DLN-dužina lijeve noge, DDP-dužina desne potkoljenice, DLP-dužina lijeve potkoljenice, DDP/DDN-omjer dužine desne potkoljenice i desne noge, DLP/DLN- omjer dužine lijeve potkoljenice i lijeve noge, BMI-indeks tjelesne mase, HdegD-stupanj hiperaktivnosti desne noge, HdegL-stupanj hiperaktivnosti lijeve noge

Tablica 4. Deskriptivna statistika varijabli kontaktnih i nek kontaktnih sportaša u varijablama HdegL i HdegD.

Varijable	AS _{kontakt}	SD _{kontakt}	AS _{nekontaktni}	SD _{nekontaktni}
HdegD	8,24	3,87	10,75	3,77
HdegL	8,73	3,69	11,27	3,25

HdegD-stupanj hiper mobilnosti desnog koljena, HdegL-stupanj hiper mobilnosti lijevog koljena, AS_{kontakt}-aritmetička sredina sportaša iz kontaktnih sportova, SD_{kontakt}-standardna devijacija sportaša iz kontaktnih sportova, AS_{nekontaktni}-aritmetička sredina sportaša iz nek kontaktnih sportova, SD_{nekontaktni}-standardna devijacija sportaša iz nek kontaktnih sportova

DISKUSIJA

Meta-analiza (Pacey i sur., 2010) koja se bavi povezanošću ozljeda donjih ekstremiteta i hiper mobilnosti dokazuje da je hiper mobilnost veća kod sportaša koji participiraju u nek kontaktnim sportovima što se podudara s rezultatima ovog istraživanja. Međutim, to su sportovi kao npr. gimnastika, balet ili plivanje koji već u fazi selekcije zahtijevaju nadprosječnu mobilnost i fleksibilnost od sportaša (Kirk, Ansell i Bywaters, 1967; Biz i sur., 2013). Primjerice, hiper mobilnost ramena može biti prednost kod plivača koji pliva leptir tehnikom ili hiper mobilnost kukova kod trkača s preponama. Pacey i sur. (2010) prema dobivenim rezultatima smatraju da sportaši sa hiperekstenzijom u koljenu koji participiraju u kontaktnim sportovima imaju veću incidenciju ozljede koljena od sportaša iz nek kontaktnih sportova, međutim isto se ne odnosi i na gležanj. Iako je većina ozljeda koljena nek kontaktna, strukture kretanja, naročito brze promjene smjera u kontaktnim sportovima uzrokuju povećani rizik od ozljede (Myer i sur., 2008). Također, koljeno je zglob čija stabilnost u većoj mjeri ovisi o pasivnim anatomskim strukturama (ligamentima) u odnosu na gležanj, naročito prilikom varus i valgus položaja (Erickson i sur., 2014). Propriocepcija, izokinetička i izometrička jakost mišića natkoljenice, te motorička kontrola narušene su kod sportaša sa hiper mobilnim koljenom pa bi se prevencija i kondicijska priprema trebale programirati u tom pravcu (Fatoye i sur., 2008; Sahin i sur., 2008; Harris i sur., 2013; Jensen i sur., 2013).

ZAKLJUČAK

Sportaši kontaktnih i nek kontaktnih sportova razlikuju se u stupnju hiper mobilnosti koljena. Hiper mobilnost koljena je veća kod sportaša iz kontaktnih sportova u odnosu na sportaše iz nek kontaktnih sportova. Sportaši sa i bez hiper mobilnosti u koljenu razlikuju u dužini noge, odnosno sportaši sa hiper mobilnošću imaju prosječno kraću nogu u odnosu na sportaše bez hiper mobilnosti koljena. Potreban je veći broj istraživanja kako bi se odradila povezanost hiper mobilnosti i dužine noge. Uključivanjem većeg broj morfoloških i antropometrijskih obilježja mogli bi dobiti jasniju sliku uzroka hiper mobilnosti.

LITERATURA

1. Beighton, P., Paepe, A. D., Steinmann, B., Tsipouras, P., i Wenstrup, R. J. (1998). Ehlers-Danlos syndromes: revised nosology. *American journal of medical genetics*, 77(1), 31-37.
2. Birrell FN, Adebajo A, Hazleman BL, Silman AJ. (1994). High prevalence of joint laxity in West Africans. *Br J Rheumatol*, 33, 56-59.
3. Biz, C., Favero, L., Stecco, C., i Aldegheri, R. (2012). Hypermobility of the first ray in ballet dancer. *Muscles, ligaments and tendons journal*, 2(4), 282.
4. Brophy, R. H., Schmitz, L., Wright, R. W., Dunn, W. R., Parker, R. D., Andrich, J. T. i Spindler, K. P. (2012). Return to play and future ACL injury risk after ACL reconstruction in soccer athletes from the Multicenter Orthopaedic Outcomes Network (MOON) group. *The American journal of sports medicine*, 40(11), 2517-2522.
5. Diaz, M. A., Estevez, E. C., i Guijo, P.S. (1993). Joint hyperlaxity and musculoligamentous lesions: study of a population of homogeneous age, sex and physical exertion. *Rheumatology*, 32(2), 120-122.
6. Erickson, B. J., Harris, J. D., Heninger, J. R., Frank, R., Bush-Joseph, C. A., Verma, N. N. i Bach, B. R. (2014). Performance and return-to-sport after ACL reconstruction in NFL quarterbacks. *Orthopedics*, 37(8), 728-734.
7. Fatoye, F., Palmer, S., Macmillan, F., Rowe, P., & van der Linden, M. (2008). Proprioception and muscle torque deficits in children with hypermobility syndrome. *Rheumatology*, 48(2), 152-157.

8. Harris, J. D., Erickson, B. J., Bach Jr, B. R., Abrams, G. D., Cvetanovich, G. L., Forsythe, B. i Cole, B. J. (2013). Return-to-sport and performance after anterior cruciate ligament reconstruction in National Basketball Association players. *Sports Health*, 5(6), 562-568.
9. Jensen, B. R., Olesen, A. T., Pedersen, M. T., Kristensen, J. H., Remvig, L., Simonsen, E. B. i Juul-Kristensen, B. (2013). Effect of generalized joint hypermobility on knee function and muscle activation in children and adults. *Muscle & nerve*, 48(5), 762-769.
10. Jessee EF, Owen DS, Sagar KB. (1980). The benign hypermobility syndrome. *Arthritis Rheum*, 23, 1053-1056.
11. Kirk, J.A., Ansell, B.M. i Bywaters, E.G. (1967). The hypermobility syndrome. Musculoskeletal complaints associated with generalized joint hypermobility. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 26(5), 419.
12. Klemp, P., Stevens, J. E., & Isaacs, S. (1984). A hypermobility study in ballet dancers. *The Journal of rheumatology*, 11(5), 692-696.
13. Murray, K.J. (2006). Hypermobility disorders in children and adolescents. *Best Prac Res Clin Rheumatol*, 20, 329-351.
14. Myer, G.D., Ford, K.R., Paterno, M.V., Nick, T.G., Hewett, T.E. (2008). The effects of generalized joint laxity on risk of anterior cruciate ligament injury in young female athletes. *Am J Sports Med*, 36, 1073-1080.
15. Pacey, V., Nicholson, L. L., Adams, R. D., Munn, J., i Munns, C. F. (2010). Generalized joint hypermobility and risk of lower limb joint injury during sport: a systematic review with meta-analysis. *The American journal of sports medicine*, 38(7), 1487-1497.
16. Ramesh, R., Von Arx, O., Azzopardi, T., i Schranz, P. J. (2005). The risk of anterior cruciate ligament rupture with generalised joint laxity. *The Journal of bone and joint surgery*, 87(6), 800-803.
17. Sahin, N., Baskent, A., Cakmak, A., Salli, A., Ugurlu, H., i Berker, E. (2008). Evaluation of knee proprioception and effects of proprioception exercise in patients with benign joint hypermobility syndrome. *Rheumatology international*, 28(10), 995-1000.
18. Sahin, N., Baskent, A., Ugurlu, H., i Berker, E. (2008). Isokinetic evaluation of knee extensor/flexor muscle strength in patients with hypermobility syndrome. *Rheumatology international*, 28(7), 643-648.
19. Tobias, J. H., Deere, K., Palmer, S., Clark, E. M., i Clinch, J. (2013). Joint hypermobility is a risk factor for musculoskeletal pain during adolescence: findings of a prospective cohort study. *Arthritis & Rheumatology*, 65(4), 1107-1115.